

Elsa Steen – Stenrothien kummiäiti

*Analysoidessani yhdessä Reijo Niemen kanssa Erik Stenrothin lasten ja lastenlasten kummilistoja totesimme, että useimmista löytyi ainakin joku seuraavista nimistä: Crantz, Kijhl, Palander, Kekonius tai Cauton – kaikki nämä **Elsa Steenin** jälkeläisille tai näiden kanssa avioituneille kuuluvia nimiä. Elsa Steen näyttää todella olevan koko Stenrothin suvun kummiäiti.*

Jämsässä 8.4.1725 kuollut ruustinna Elsa Steenin isä oli Helsingin kämnerioikeuden esimies, raatimies Magnus Erikinpoika Steen. Myös äiti Elisabet Henrikintytär Forssteen oli varakasta raatimiessukua ja hänellä oli sukusiteitä myös jämsäläiseen Svahnstrupien mahtisukuun. Elsa avioitui ensimmäisen kerran vuonna 1679, mutta jäi jo viiden vuoden kuluttua leskeksi kahden pienen lapsen kanssa. Seuraava aviomies Peter Holtgreve oli helsinkiläinen tervakauppias, joka kuoli jo vuonna 1687, jättäen jälkeensä huomattavan omaisuuden.

Kolmen leskeysvuoden jälkeen Elsa avioitui Helsingin triviaalikoulun rehtorin, Georg Kijhlin kanssa. Tämän isä oli Jämsän nimismies ja Vitikkalan rälssitilan isäntä Gabriel Kijhl ja äiti Anna Svahnstrupe, pappisperheen tytär. Triviaalikoulu, joka oli päässyt pahasti ränsistymään, saatiin Elsa Steenin varoin remontoitua aivan uuden veroiseksi. Jämsän isäntäluettelon mukaan Vitikkalassa tapahtui vuonna 1691 sukupolvenvaihdos, niin että Elsasta tuli kartanon emäntä. Georg Kijhl jatkoi kuitenkin rehtorintointaan Helsingissä vuoteen 1697, jolloin sai nimityksen Jämsän kirkkoherraksi ja rovastiksi.

Elsa Steen ei vielä tällöinkään muuttanut Jämsään, vaan jatkoi menestyksellistä liiketoimintaansa Helsingissä koko 1690-luvun, kohoten verotusluettelon mukaan kaupungin kymmenen varakkaimman henkilön joukkoon, listan ainoana naisena (lähde: Helsingin kaupungin historia). Myös lapsia syntyi koko 90-luvun ajan, syntymäpaikkana Helsinki (tosin useimmat heistä kuolivat lapsina).

Ilmeisesti vasta isonvihan uhka sai Elsan lopettamaan liikeuransa ja muuttamaan Jämsään. Aviomies, rovasti Kijhl kuoli syksyllä 1701, joten Elsa joutui poikiensa kanssa isännöimään perheen tiluksia Jämsässä. Isonvihan vainoissa Vitikkalan rälssitila tuhottiin niin perinpohjaisesti, että se oli täysin asumaton vuodesta 1714 vuoteen 1716, jolloin Elsan vävy nimismies Axel Palander rakennutti sen uudelleen. Missä Elsa itse piileksi vainonajat, sitä ei lähteistöni kerro.

Erityisessä kostohyökkäyksessään Jämsän seudun sissitoimintaa vastaan venäläiset tuhosivat huhtikuussa 1714 Kerkkolan rusthollitilan ja surmasivat siellä majaileen vääpeli Petter Holtgreven, Elsan pojan, sekä tämän lankomiehen, Jämsän kappalaisen Stefan Svahnstrupen, jota he syyttivät yhteistyöstä sissien kanssa. Erik Stenroth kuului niihin aikoihin Jämsän seudun metsissä piileskelleihin kapteeni Salomon Enbergin johtamiin sissijoukkoihin.

Pertti Toukoma

Elsa Steen, kauppias